

PIRKANMAA

ELONKIRJO JA ENERGIA

Pirkanmaan vaihemaakuntakaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelma

Vastine ja yhteenveto saadusta palautteesta

17.10.2022

Sisällys

Saatu palaute	2
Vastine	3
Tiivistelmä palautteesta: Kunnat	4
Kangasalan kaupunki	4
Kuhmoisten kunta	4
Lempäälän kunta	4
Oriveden kaupunki	5
Parkanon kaupunki	5
Pirkkalan kunta	6
Punkalaitumen kunta	6
Tampereen kaupunki	6
Vesilahden kunta	8
Tiivistelmä palautteesta: Lausunnonantajat	9
Pirkanmaan ELY-keskus	9
Huoltovarmuuskeskus	11
Ilmatieteen laitos	11
Metsähallitus	11
MTK Metsänomistajat -linja	11
MTK-Pirkanmaa	12
Pirkanmaan Keskusta	12
Pirkanmaan maakuntamuseo	13
Pirkanmaan Vasemmistoliitto	13
Pirkanmaan Yrittäjät	14
Puolustusvoimat, 2. logistiikkarykmentti	15
Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri ry	15
Suomen metsäkeskus	16
Suomen riistakeskus	17
Traficom	17
Tiivistelmä palautteesta: Yhdistykset ja yritykset	18
Elinympäristömme puolesta ry	18
Koillis-Satakunnan Sähkö Oy ja Sähkö-Virkeät Oy	18
Kovesjärven kiinteistönomistajat ja kesäasukkaat	19
Kuljun Asemakylän omakotiyhdistys	19
Pirkkalan ympäristöyhdistys ry	20
Pohjois-Parkanon kyläseura	20
Ylä-Satakunnan ympäristöyhdistys ry	21
Tiivistelmä palautteesta: Yksityishenkilöt	24

Saatu palaute

Pirkanmaan vaihemaakuntakaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelma oli nähtävillä 12.5.-23.6.2022. Tähän raporttiin on koottu osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta nähtävilläoloaikana saatu palaute tiivistettynä sekä vastine palautteeseen.

Lausuntopyyntöjä lähetettiin 72 taholle. Pirkanmaan kunnista 15 antoi lausunnon tai totesi, ettei heillä ollut huomautettavaa suunnitelmasta tai tarvetta lausua siitä. Viranomaisilta tai niihin verrattavilta keskeisiltä toimijoilta saatiin 16 lausuntoa ja 12 ilmoitusta, että eivät jätä lausuntoa. Aukkaat, yhdistykset ja yritykset jättivät 67 palautetta. Pirkanmaan ELY-keskus antoi lausuntonsa vaihemaakuntakaavan viranomaisneuvottelun yhteydessä 23.8.2022.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelmaan ei ollut huomautettavaa seuraavilla tahoilla: Akaan kaupunki, Ikaalisten kaupunki, Mänttä-Vilppulan kaupunki, Ruoveden kunta, Valkeakosken kaupunki, Virtain kaupunki, Fingrid ja Geologian Tutkimuskeskus.

Lausuntoa eivät jättäneet seuraavat tahot: Hämeenkyrön kunta, Juupajoen kunta, Kihniön kunta, Nokian kaupunki, Pälkäneen kunta, Sastamalan kaupunki, Urjalan kunta, Ylöjärven kaupunki, Finavia, Luonnonvarakeskus, Museovirasto, Pirkanmaan hyvinvointialue, Pirkanmaan Pelastuslaitos, Pirkanmaan sairaanhoitopiiri, Sisäministeriö, Sisäministeriön poliisiosasto, Tukes, Väylävirasto ja Ympäristöministeriö.

Vaihemaakuntakaavan tavoitteena on:

tukea pirkanmaalaisen
luonnon
monimuotoisuutta ja
elonkirjoa

vahvistaa edellytyksiä
kestävälle
energiantuotannolle
maakunnan alueella

Kuva 1. Vaihemaakuntakaavan tavoitteet

Vastine

Pirkanmaan liitto kiittää runsaasta palautteesta. Käsittelyssä olevat elonkirjon ja energian teemat koetaan tärkeiksi, vaikka yksityiskohtaisempaan suunnitteluun liittyikin monia huomioon otettavia näkökulmia.

Tämän kuulemisvaiheen tarkoituksena on kehittää osallistumis- ja arviointisuunnitelman sisältöä. Palautteessa on tuotu runsaasti esiin erilaisia suunnittelun sisältöihin liittyviä huomioita ja toiveita. Nämä kaikki on saatettu suunnitteluun tiedoksi, vaikkei niihin annetakaan tässä vaiheessa suoraa vastinetta. Saatu tieto on kuitenkin arvokasta suunnittelua tehtäessä. Selvyden vuoksi mainittakoon, että osallistumis- ja arviointisuunnitelmaan ei liity kommentoitavaa kaavakartta-aineistoa.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelman sisältöön on saadun palautteen pohjalta tehty seuraavat tarkennukset:

- lisätty voimassa olevien maakuntakaavojen mittakaavat
- tarkennettu tuulienergiaan liittyvää suunnittelukokonaisuutta
- tarkennettu turvetuotannon ohjauksen lisäksi valuma-alueet
- lisätty aurinkoenergian, bioenergian ja vedyn käyttöpotentiaalin tarkastelu
- lisätty luonnonsuojelumerkintöjen ajantasaisuuden arviointi
- lisätty hyödynnettävien inventointien listaan valtakunnalliset arkeologiset kohteet
- lisätty uusien merkittävien luonto- ja virkistyskohteiden listaan Päijänteen biosfääri
- siirretty huoltovarmuus tarkasteltavien aiheiden listalta vaikutusten arvioinnin näkökulmaksi
- selkiytetty kaavatyön vaiheita ja vaikuttamista esittäviä kuvia
- päivitetty osallisuusjoukkoa
- päivitetty kaavatyön ohjausryhmän tahoja
- lisätty vaikutusten arviointiin erityismaininnat vaikutuksista ilmastoon ja talouteen

Lisäksi vaihemaakuntakaavan yhteydessä tarkastellaan puolustusvoimien alueiden ja suojavyöhykkeiden mahdolliset muutostarpeet.

Asiakirjaan on myös tehty teknislouhteisia virheenkorojauksia.

Tiivistelmä palautteesta: Kunnat

Kangasalan kaupunki

Kangasalan kaupungin näkökulmasta vaihemaakuntakaavan tavoitteet tukevat kaupunkistrategian tavoitteita monelta osin ja erityisesti kestävän energiantuotannon tukemisen ja energiaverkkojen tutkiminen maakuntakaavan tasolla on kannatettavaa.

Kestävän energiantuotannon tarkasteltaviin aihekokonaisuuksiin ehdotetaan lisättäväksi myös bioenergian hyödyntäminen ja tähän liittyvän energiaverkoston tarkastelu.

Luonnon monimuotoisuutta ja elonkirjoa tuettaessa erityistä huomiota tulisi kiinnittää väkirik- kaimpiin alueisiin, joille kohdistuu paitsi tiivistämistavoitteita, myös virkistykseen käytettävien alu- eiden voimakasta käyttöpainetta. Luonnon monimuotoisuuden tukemisen tulisi olla suhteessa ih- misten ympäristölle aiheuttamaan monimuotoisuuden heikkenemiseen.

Kuhmoisten kunta

Kuhmoisten kunta katsoo, että Kuhmoinen tulisi siirtää Keski-Suomen maakuntakaavasta mahdolli- simman pian Pirkanmaan maakuntakaavaan. Kuhmoinen tulisi siirtää myös Pirkanmaan kalatalous- viranomaisena toimivan Pirkanmaan ELY-keskuksen alaisuuteen Pohjois-Savon ELY-keskuksen pii- ristä.

Pirkanmaan maakuntakaavoituksessa tulee huomioida vireillä oleva Kirkonkylän osayleiskaavan ja tuleva Päijänteen osayleiskaavan päivitys. Metsänhoidon, osayleis-, ranta- ja rakennuskaavojen yhtenäistämiseksi myös Kuhmoisten runsaat metsävarat ja niiden kestävä käyttö tulee huomioida kaavatyössä.

Lempäälän kunta

Lempäälä pitää valittuja energia- ja elonkirjoteemoja hyvin ajankohtaisina ja tarpeellisina niiden tarkastelua maakunnan tasolla.

Energia

Lempäälää koskevia energia teeman aiheita ovat huoltovarmuus ja sähköverkon kehittämistar- peet. Marjamäen teollisuusalueelle LEMENE-energiayhteisöhankeessa toteutettiin omavarainen ja älykäs energijärjestelmä; maakuntakaavan vaihekaavalla tulisi pystyä tukemaan vastaavanlais- ten kestävien energiahankkeiden toteutumista.

Maakuntakaavoituksessa on tarve puu-, biomassa- ja vastaavien polttoaineterminaalien tunnistamiselle ja näkyväksi tekemiselle huoltovarmuuden varmistamiseksi. Vaihemaakuntakaavassa tulisi määritellä nämä terminaalit sekä kehittää ja ottaa käyttöön toimintamalli biopolttoaineiden terminaalien ja muun maankäytön tarpeen yhteensovittamiseksi.

Elonkirjo

Luonnon monimuotoisuus, ekologiset yhteydet ja suositut luontokohteet on hyvä huomioida jo maakuntakaavatasolla ja pyrkiä yhteensovittamaan isossa mittakaavassa tiivistyvän yhdyskuntarakenteen kanssa sekä turvaamaan näiden säilyminen. Myös alueiden virkistyskäyttö tulee huomioida ja varsinkin käyttöpaineisilla alueilla olisi hyvä ohjata sitä niin, ettei se heikennä tai tuhoa jo tunnistettuja luontoarvoja.

Teeman yhdeksi aiheeksi on valittu liikenneväylien estevaikutuksen vähentäminen, mikä etenkin Lempäälässä korostuu saman suuntaisten pääradan ja valtatie 3 johdosta. Tulevat valtakunnalliset ja maakunnalliset väylä- ja ratahankkeet tulevat lisäämään estevaikutusta.

Elonkirjon teemaan sopisi HINKU-tavoitteiden mukaisesti maakuntatasolla nimetyt tulevaisuuden hiilinielualueet, joita tultaisiin jatkossa hoitamaan tästä näkökulmasta. Ja toisaalta kasvavalla kaupunkiseudulla voi olla tarvetta ekologisen kompensaation alueille, mitkä voitaisiin jo määritellä maakuntakaavassa yhteisesti.

Oriveden kaupunki

Oriveden kaupunki pitää ajankohtaisina ja perusteltuina vaihemaakuntakaavan tavoitteita.

Maakuntakaavassa luonto- ja virkistysalueita tulisi pyrkiä säilyttämään yhtenäisinä niin hiilinielujen säilyttämisen, ilmastonmuutokseen sopeutumisen kuin myös luonnon monimuotoisuuden ja asukkaiden virkistyksen kannalta. Suunnittelu tulee tehdä siten, että metsätalouden ja maatalouden toimintaedellytykset säilyvät hyvinä ja niitä ei heikennetä.

Vaihemaakuntakaavassa tarkastellaan erityisesti tuulienergiatuotannon mahdollisuuksia sekä sähkönsiirtoa; tarkastelussa tulee sovittaa yhteen tuulienergiatuotanto ja asuminen. Tuulienergian merkitys tulee todennäköisesti kasvamaan, joten tämä tarkastelu on tärkeää.

Parkanon kaupunki

Parkanon kaupunki pitää vaihemaakuntakaavaa kaupungin kannalta merkittävänä, koska siinä käsitellään tuulienergiaa, turvetuotannon ohjausta, luonnonvaraterminaaleja, huoltovarmuutta, sähköverkon kehitystarpeita sekä luonto- ja virkistysaluekokonaisuuksia, joihin lukeutuu Parkanoon ulottuva Geopark-alue.

Pirkkalan kunta

Pirkkalan kunta katsoo, että ekologista kestävyttä tulisi maakuntakaavatasolla tarkastella kokonaisvaltaisesti huomioiden luonnon monimuotoisuuden lisäksi ilmastovaikutukset ja vaikutukset ihmisiin. Myös nykyiseen maakuntakaavaan merkittävät toimitukset tulisi tarkastella kokonaiskestävyyden pohjalta. Maakuntakaavassa tulisi voimakkaasti edistää yhdyskuntarakennetta, joka tukee luonnonvarojen ja maa-alueiden kestävä hallintaa ja käyttöä.

Luonto- ja virkistysalueita tulisi pyrkiä säilyttämään yhtenäisinä niin hiilinielujen säilyttämisen ja lisäämisen, ilmastonmuutokseen sopeutumisen kuin myös luonnon monimuotoisuuden ja asukkaiden virkistykseen kannalta. Ilman kokonaisvaltaista ekologisen kestävyden tarkastelua eri kestävyden osa-alueiden tarkastelu voi jäädä yksipuoliseksi; mikäli päädytään tekemään esitetyn osallistumis- ja arviointisuunnitelman mukainen tarkastelu, tulisi ainakin varmistua siitä, että biodiversiteetin säilyttämisen johdosta ei tehdä toimia, jotka ovat vahingollisia ilmastopäästöjen vähentämisen kannalta. Kapeakatseiset toimet yhden ekologisen kestävyden osa-alueen parantamiseksi voivat olla vahingollisia jonkin toisen osa-alueen kannalta.

Pirkkalan kunta pitää tärkeänä seudullisten ja ylimaakunnallisten ekologien yhteyksien kaavallista turvaamista sekä tarkastelua liikenneväylien estevaikutuksen vähentämiseksi. Tampereen kaupunkiseudun viherrakenteen selvityksessä 2019 osoitettujen seudullisten metsäekologien verkostojen jatkuvuuden huomioimista ja turvaamista tulee maakuntakaavoituksella edistää. Pirkkalan kunnan osalta suurimman liikenneväyliin liittyvän estevaikutuksen luo kehätie (vt3), jonka estevaikutuksen vähentämistä niin ekologien yhteyksien kuin ihmisten virkistykseen kannalta esitetään selvitettäväksi.

Punkalaitumen kunta

Punkalaitumen kunnan mukaan Punkalaitumen keskustan ja valtatie 2 välistä aluetta tulisi kehittää uusiutuvan energian ja bio- sekä kiertotalouselinkeinojen vyöhykkeenä, jolle sijoittuu sekä tuuli- että aurinkovoimaloiden alueita. Turvetuotantoon soveltuvia alueita ei tule jättää kaavatyön ulkopuolelle aiempien ympäristölupaprosessien perusteella.

Valtatien 2 ja Kanteenmaan risteuksen osuutta pitää korostaa liityntä- ja vaihtopaikkana ja liittymäristeyksen perustarvikkeeseen tulee varautua.

Tampereen kaupunki

Tampereen kaupunki katsoo, että Pirkanmaan maakuntakaavan uudistaminen vaihemaakuntakaavana on tarkoituksenmukaista, sillä Pirkanmaan maakuntakaava 2040 on pääosin ajantasainen ja kaavan pitäminen voimassa niiltä osin on perusteltua. Vaihemaakuntakaavan teemat vastaavat maailmalla ja Suomessa tiedossa oleviin suuriin haasteisiin: luonnon monimuotoisuuden

köyhtymiseen ja energian käytön kysymyksiin. Molemmat teemat linkittyvät tiiviisti ilmastonmuutokseen mitä voisi vaihemaakuntakaavan valmistelun aikana käsitellä laajasti. Tampereen kaupunki esittää lisäksi, että kaupan ohjaus tarkistetaan vaihemaakuntakaavaan maankäyttö- ja rakennuslain kaupan ohjausta koskevan lainsäädännön mukaiseksi.

Teemoissa on vahvaa yhtenevyyttä Tampereen kantakaupungin vaihekaavan kanssa. Toivommekin kaavatyön aikana tiivistä yhteistyötä ja tietojen vaihtoa.

Luonnonympäristö ja virkistys

Elonkirjon teemassa esitetyt käsiteltävät aiheet ovat ajankohtaisia ja perusteltuja. Elonkirjon teeman osalta ei ole tarkemmin avattu kaavatyössä hyödynnettäviä ja laadittavia selvityksiä, mistä toivomme lisätietoa. Maakuntakaavatyö on keskeisessä roolissa ylikunnallisen selvitystiedon tuottajana ja maakunnalliset selvitykset tukevat kuntakaavoitusta tuottamalla ylikunnallisesti kattavaa tietoa sekä taustatietoa kuntakaavoitukseen.

Maakunnan viherrakenteen kannalta on keskeistä turvata ylikunnallisten ekologisten yhteyksien verkosto vaihemaakuntakaavassa niin, että ekologisia yhteyksiä koskevaa tavoitetta ei konkretisoida vain osana virkistysyhteys- sekä viheryhteysmerkintöjä. Lisäksi Elonkirjon teemaa olisi tarpeen tarkastella läpileikkaavasti ilmastonmuutokseen sopeutumisen näkökulmasta ja vaihemaakuntakaavatyössä on hyvä huomioida Tampereen kaupunkiseudun rakennesuunnitelman päivitys ja siihen liittyvän rakennesuunnitelman täydentäminen viherrakenteen osalta.

Yhtenä käsiteltävänä aiheena on mainittu Tampereen kansallinen kaupunkipuisto, johon liittyvä hakemus on lähetetty ympäristöministeriöön 28.1.2021. Kantakaupungin vaiheyleiskaavassa 2017–2021 on esitetty hakemuksen mukainen kaupunkipuistorajaus; kaavamerkintä on informatiivinen eikä siihen liity kaavamääräystä.

Energia

Kestävän energiatuotannon edellytysten vahvistaminen on Tampereen näkökulmasta myös erityisen tärkeä ja ajankohtainen. Vireillä olevan yleiskaavan työohjelmaan sisältyy mm. selvityksen laatiminen energian tuotanto- ja varastointilaitosten sijoittamisen mahdollisuuksista tiiviin kantakaupungin alueella. Myös kanta- ja jakeluverkon vahvistamistarpeesta kaupunkialueella on hyvä saada lisää tietoa. Vaihemaakuntakaavan energiateemaa koskevassa kokonaisuudessa erityisesti huoltovarmuus ja sähköverkon kehitystarpeet sivuavat Tampereella tehtävää selvitystä. Tuulienergian osalta olisi hyvä ottaa tarkasteluun mukaan myös pientuulivoimalat. Eri energiaratkaisujen osalta (mm. tuuli- ja aurinkovoimalaitokset) on hyvä varautua riittävään ja kattavaan eri energiaratkaisujen vaikutusten arviointiin.

Kaupan ohjaus

Pirkanmaan maakuntakaavan 2040 kaupan mitoitukset Tampereen aluekeskusten alueella perustuvat vanhentuneeseen selvitykseen. Tulisikin päivittää kaupan ja palveluverkon selvitys ja siitä johdettava kaupan ohjaus maakuntakaavassa.

Vesilahden kunta

Vesilahden kunta suhtautuu myönteisesti vaihemaakuntakaavan tavoitteisiin. Tarkasteltavat teemat ovat ajankohtaisia ja kaavahankkeen yhteydessä tuotettavaa suunnittelu- ja selvitysaineistoa voidaan hyödyntää myös kuntakaavojen tausta-aineistona.

Teemoja tulisi tarkastella siten, että maaseudun elinvoiman vahvistaminen ja vaihemaakuntakaavan tavoitteet tukevat toisiaan myönteisesti yhdessä, yhteensovittaen kunnan paikalliset elinvoimaa lisäävät toimenpiteet sekä elonkirjon ja energiantuotannon tavoitteet. Tarkasteluissa tulee huomioida uudistuvan maa- ja metsätalouden sekä energiatuotannon ohella kunnan alueelle sijoittuvien taajamatoimintojen kehittämisenäkökulmat.

Tiivistelmä palautteesta: Lausunnonantajat

Pirkanmaan ELY-keskus

ELY-keskus ei ole jättänyt lausuntoa nähtävilläoloaikana, mutta viranomaisneuvottelussa 23.8.2022 annetut ja neuvottelun jälkeen kirjallisesti toimitetut kommentit toimivat lausuntona.

Teemavalinnat sopivat luontevasti ajankohtaan, sillä ilmasto, energia ja luonnon monimuotoisuus ovat näkyvästi esillä. Vaihemaakuntakaava tuo konkretiaa myös muihin suunnitelmiin ja ohjelmiin.

Ilmastotavoitteet ja sopeutuminen

Teemoja on tarpeen tarkastella riittävällä tavalla suhteessa ilmastonmuutokseen ja maakunnan hiilineutraaliustavoitteeseen. Tarkastelussa tulisi tunnistaa viher- ja sinirakenteen muodostama kokonaisuus (ml. kytkeytyvyydet ja vaikutussuhteet), maanpeitteen muutokset sekä maakunnan hiilivaraston ja -nielun säilyminen.

Energia

On tarpeen varmistaa mahdollisuudet edistää myös muiden kuin mainittujen energiantuotantomuotojen (kuten aurinkoenergia) ja laitosten sijoittumista, etenkin tunnistamalla laajoja tilavarauksia edellyttävät tuotantomuodot. Lisäksi on tärkeää tunnistaa energiatuotannon kokonaisuu-
det, huoltovarmuus sekä varastoinnin kysymykset.

Tuulivoiman osalta vaikutusten arvioinnilla on keskeinen rooli, ottaen huomioon myös niihin liittyvät kuljetukset sekä infran rakentamisen. Luontovaikutusten osalta on tarpeen huomioida vaikutukset suurten petolintujen pesäpaikkoihin ja reviereihin.

Huoltovarmuus

Mikäli huoltovarmuutta tarkastellaan kattavammin, on tarpeen huomioida vesihuollon tarpeet ja varautuminen esimerkiksi riittävän vedentuotannon ja vesivarayhteyksien varmistamiseen. Uusien vesihuoltosuunnitelmien pohjalta vaihemaakuntakaavatyön yhteydessä olisi mahdollisuus tarkastella alueen vesihuoltoa huoltovarmuuden ja ilmastonmuutokseen sopeutumisen näkökulmasta.

Luonto

Ylimaakunnallisen ekologisen verkoston ohella maakunnan sisäinen ekologinen verkosto on tärkeä osa elonkirjon teemaa. Maa-alueiden lisäksi on syytä ottaa huomioon myös vesistöjen muodostama siniverkosto, uusi LUMO-ohjelma, uhanalaispalvelus sekä uudet perustetut luonnonsuojelualueet ja valtakunnalliset maisema-alueet. Kaupunkiseudun viherverkkoselvitys olisi hyvä ottaa huomioon. Luonnon ydinalueet ja tähän liittyen myös hiljaiset alueet tulisi selvittää ylimaakunnallisen ekologisen verkoston ohella ja huomioida kaavaa laadittaessa.

Maakuntakaavan laadintaprosessin aikana on tarpeen huomioida seuraavat selvitystarpeet; Pirkanmaan ekologinen verkosto -selvityksen päivitys (2014), Natura-tarveharkinta ja tarvittaessa varsinainen arviointi, hakemusvalmistelussa oleva Päijänteen biosfäärialue.

Vesi

Kaavan laadinnassa on hyvä huomioida seuraavat lähtöaineistot: Pohjavesialueiden päivitykset, pienvesiselvitys, vesienhoidon tehostamisalueet, vedenottovesistöt sekä muut erityistä huomiota vaativat vesistöt, metsätaloudelle herkkien vesien aineisto ja tulvariskialueet.

Turvetuotantoalueet voisivat olla myös vaihekaavassa tarkasteltava teema. Vesiensuojelun ja monimuotoisuuden näkökulmasta olisi kannatettavaa, että alueita vapautuisi pois turvekäytöstä. Myös käytöstä vapautuvien alueiden jälkikäyttöä olisi hyvä tarkastella.

Liikenne

Elonkirjon ja energian teemoilla on välillisesti vaikutuksia liikenneverkkoon ja liikenteeseen. Erityisesti liikenneväylien estevaikutusten vähentämisen yhteydessä on tärkeää tehdä yhteistyötä ELY-keskuksen kanssa.

Muut aiheet

Kaupan mitoitus ja ohjaus olisi tarpeen ottaa tarkasteluun, koska MRL on muuttunut kaupan ohjauksen osalta sen jälkeen, kun maakuntakaava on valmistunut. Myös elinkeinoelämän alueiden sijoittumista ja mitoitusta olisi hyvä tarkastella huomioon ottaen tilaa vaativien toimintojen sijoittuminen, ennakointi ja seudullisen vetovoiman edistäminen.

Toivottavaa on, että modernin rakennuskannan inventointitarve nousisi tarkasteluun vaihemaa-kuntakaavan yhteydessä.

Teemojen kokonaisuuden hallinnan ja voimassa olevan maakuntakaavan nyt esitettyä laajemmasta päivitystarpeesta johtuen olisi voitu lähteä laatimaan kokonaismaakuntakaavan muutosta vaihekaavan sijaan. Pirkanmaan alueeseen liitetyn Kuhmoisten osalta voimaan jää Keski-Suomen kokonaismaakuntakaava, jota ollaan myös teemoittain päivittämässä muuten paitsi Kuhmoisten osalta.

Esitetty aikataulu kaavan laadintaan vaikuttaa todella tiukalta. Laadittavista selvityksistä ja vaikutusten arvioinneista on tarpeen laatia työohjelma ja kaavan laadinta aikataulua on mitä ilmeisemmin tarpeen pidentää.

Jatkossa ELY-keskus osallistuu maakuntakaavan ohjausryhmään ja esittää myös valmiutensa osallistua kaavan laatimisen kuluessa teema- ja selvityskohtaisiin asiantuntijatapaamisiin lakisääteisen lausunto- ja neuvottelumenettelyn ohella.

Huoltovarmuuskeskus

Huoltovarmuuskeskus pitää tärkeänä, että alueidenkäytön suunnittelussa turvataan maanpuolustuksen, rajaturvallisuuden ja rajavalvonnan, väestönsuojelun sekä huoltovarmuuden edellyttämät kehittämistarpeet ja varmistetaan, ettei niistä vastaavien tahojen toimintamahdollisuuksia heikennetä (MRL 132/1999) 4 a §. Yhteistyötahoja ovat Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto ja Pirkanmaan ELY-keskus.

Ilmatieteen laitos

Ilmatieteen laitoksen mukaan tuulivoimahankkeiden valmistelussa tulisi ottaa huomioon mahdolliset vaikutukset Ilmatieteen laitoksen säätutkien toimintaan. Ilmatieteen laitos tulisi lisätä OAS-asiakirjassa kohtaan ”Viranomaiset, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään”.

Metsähallitus

Metsähallituksen mielestä osallistumis- ja arviointisuunnitelma on hyvä ja informatiivinen. Metsähallitus näkee maakuntien välisen yhteistyön etenkin monimuotoisuus- ja energiateemassa erittäin tärkeänä, sillä yhteistyöllä voidaan varmistaa ekologiset yhteydet yli maakuntarajojen. Tietyt energiateemaan sisältyvät kirjaukset (tuulienergia, turvetuotannon ohjaus) edellyttävät Metsähallituksen näkemyksen mukaan toimivaa yhteissuunnittelua ja osallistamista, jotta myös elonkirjoiteeman kirjaukset (ylimaakunnalliset ekologiset yhteydet, estevaikutukset ja suositut luontokohteet) voidaan huomioida.

Metsähallitus esittää, että kansallispuistot nostettaisiin näkyvästi esiin suosittujen luontokohteiden alle. Metsähallitus haluaa korostaa myös kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden kiinteää yhteyttä arvokkaisiin luontokohteisiin. Metsähallitus näkee myös suosittuihin luontokohteisiin liittyvän kestävyden huomioimisen tärkeänä.

Nykyisessä maailmantilanteessa huoltovarmuus ja omavaraisuus pitää ottaa aiempaa huomattavasti painokkaammin huomioon valmistelussa ja päätöksenteossa.

Vaihemaakuntakaavan teemojen valmistelussa, vaikutusten arvioinnissa ja päätöksenteossa tulee ottaa huomioon kaikki kestävyden osa-alueet.

MTK Metsänomistajat -linja

MTK metsänomistajat -linja toteaa, että vaihemaakuntakaavan tavoitteet ovat kannatettavia ja yhteisiä. Kaavan tavoitteita tulee edistää niin, että se ei heikennä metsänomistajien omaisuuden eikä elinkeinon suojaa. Ylimaakunnallisia ekologisia yhteyksiä ei ole tarpeen osoittaa metsäalueille,

joiden kohdalla ei ole osoitettavissa olevaa riskiä metsien merkittävästä ottamisesta muuhun käyttöön. Ekologiset yhteydet eivät saa tuoda lisärajoituksia yksityismetsien normaalille käytölle.

Kestävän energiantuotannon vahvistaminen on tärkeä tavoite. Metsäbioenergialla on maakunnan energiahuollossa keskeinen, yhä kasvava, merkitys, jota tulee edistää vaihemaakuntakaavatyössä. MTK metsänomistajat -linja esittää, että energiateeman alla tarkasteltaisiin myös aurinkoenergiaa.

Erityisesti Elonkirjo-teeman tarkasteluissa on tärkeää, että käytetään vain ajantasaista ja viranomaisten vahvistamaa paikkatietoa ainoastaan niihin tarkoituksiin, joihin tieto on alun perin tuotettu ja käytettäväksi tarkoitettu. Suositut luontokohteet -selvityksen mukaisia luontokohteita ei tule merkitä yksityismaiden osalta maakuntakaavaan.

MTK metsänomistajat -linja pitää tärkeänä, että maanomistajat ja heitä edustavat järjestöt on tunnustettu vaihemaakuntakaavan osallisiksi. Metsänomistajien erikseen nimeämää edustajaa vaaditaan lisättäväksi kaavatyön ohjausryhmään.

MTK metsänomistajat -linja pitää välttämättömänä, että osallistumis- ja arviointisuunnitelmaan lisättäisiin taloudelliset vaikutukset keskeiseksi arvioitavaksi asiakokonaisuudeksi. Kokonaisuudesta kaikkien osa-alueet tulisi huomioida tasavertaisesti myös metsänomistajien näkökulmasta.

MTK-Pirkanmaa

MTK-Pirkanmaalla ei ole huomautettavaa tarkasteltaviin aihekokonaisuuksiin. MTK-Pirkanmaa muistuttaa, että erityisesti Elonkirjon teeman alla tulee tarkastella maakunnallisesti vaikuttavia aiheita ja vaihemaakuntakaavassa tulisi arvioida eri kokonaisuuksien taloudellisia vaikutuksia. MTK-Pirkanmaa muistuttaa, että kaava ei ole oikea luonnonsuojelun väline eikä luonnon monimuotoisuuden takaaja. MTK-Pirkanmaa toteaa, että kaavan taustaselvitysten oikeudellisia vaikutuksia tulee arvioida tarkasti. MTK-Pirkanmaa osallistuu ja on mielellään maakuntaliiton yhteistyökumppanina, kun vaihemaakuntakaavasta järjestetään maanomistajakuulemisia tai vastaavia.

Pirkanmaan Keskusta

Pirkanmaan Keskustan mukaan suunnitelma huomioi hyvin mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa. Keskusta näkee hyvänä, että osallistaminen painottuu vaihemaakuntakaavan luonnosvaiheeseen.

Pirkanmaan Keskustan mukaan erityisesti Elonkirjon teemaan koottujen aiheiden tulee olla vaikuttavuudeltaan maakunnallisesti tarkoituksenmukaisia. Maanomistajan omaisuuden suoja ei saa kaavalla heikentää ilman mahdollisesta haitasta maksettavaa täyttä korvausta. Elinkeinoelämän kilpailun toimivuuden tarkastelemisen näkökulman tulisi vaihemaakuntakaavassa olla laajempi. Vaihemaakuntakaavan taustaselvityksissä oikeudelliset tekijät pitää arvioida tarkasti. Yksittäisen vaikutustalon tekemät selvitykset eivät voi olla oikeudellisia vaikutuksia tuottavan kaavan taustaselvityksenä.

Pirkanmaan Keskusta katsoo, että vaihemaakuntakaavasta on tärkeää järjestää kuulemistilaisuuksia, joissa kuullaan aidosti kansalaisia ja maanomistajia, ja joihin on mahdollista osallistua myös etäyhteyksin. Pirkanmaan Keskusta on kiinnostunut olemaan vuoropuhelussa mukana yhteistyökumppanina.

Pirkanmaan maakuntamuseo

Kaavan teemat ovat keskeisiä pyrittäessä ratkaisemaan biodiversiteettikadon ja ilmastonmuutoksen aiheuttamia ongelmia. Pirkanmaan maakuntamuseo pitää aiheellisena, että teemoja tarkastellaan osana maakuntakaavoitusta. Teemoista erityisesti energiantuotannolla voidaan arvioida olevan kulttuuriympäristövaikutuksia. Elonkirjon teeman voidaan ajatella enemmänkin tukevan perinteisten maisemien ja kulttuuriperinnön säilymistä. Pirkanmaan maakuntamuseo esittää, että kaavassa pyritään ottamaan huomioon myös valmistumassa olevan *Valtakunnallisesti merkittävät arkeologiset kohteet* -inventoinnin (VARK) tulokset.

Kaavahankkeen yhteydessä on vaikutusten arvioinnin pohjaksi syytä täydentää mahdollisten uusien tuulienergia-alueiden osalta selvitystä *Arkeologisen kulttuuriperinnön potentiaalın arviointi Pirkanmaan maakuntakaavaluonnoksen 2040 tuulivoima-alueilla*. Sähköverkon kehitysratkaisuihin ja niitä ohjaaviin kaavamerkintöihin voi myös liittyä arkeologinen inventointitarve, mikäli uusia sähkönsiirtolinjoja suunnitellaan huomattavan arkeologisen potentiaalın omaaville, inventoimattomille alueille. Selvitystarpeesta on neuvoteltava maakuntamuseon kanssa.

Voimassa olevien kaavojen laatimisen yhteydessä tehdyt selvitykset ovat puutteellisia modernin rakennusperinnön huomioimisen suhteen, mutta käynnistyvässä vaihemaakuntakaavassa käsiteltävät teemat eivät vaikuttaisi uhkaavan modernia rakennusperintöä. Pirkanmaan maakuntamuseo ei pidä tarpeellisena modernin rakennusperinnön selvityksen laatimista tämän vaihemaakuntakaavan yhteydessä.

Pirkanmaan maakuntamuseo katsoo, että kaavaratkaisuissa tulee huomioida nykyiset maakuntakaavan kulttuuriperinnön ja maiseman arvoalueet ja niiden suunnittelumääräykset. Maisemaan merkittävästi vaikuttavia muutoksia ei tule ohjata näille arvoalueille, ja vaikutuksia arvoalueisiin tulee arvioida huolellisesti.

Pirkanmaan maakuntamuseo nostaa esiin, että maakuntakaavalla voi olla vaikutuksia myös maakunnan rajojen ulkopuolisille alueille. Maakuntamuseo pitää tärkeänä, että myös ympäröivien maakuntien alueellisille vastuumuseoille annetaan mahdollisuus halutessaan arvioida vaihemaakuntakaavaa.

Pirkanmaan Vasemmistoliitto

Pirkanmaan Vasemmistoliitto pitää kaavan tavoitteita tärkeinä ja hyvin valittuina sekä odottaa, että niistä pidetään tiukasti kiinni.

Pirkanmaan Vasemmistoliiton mukaan kaavoituksen lähtökohtana tulee olla sosiaalinen sekoittaminen. Asuinalueiden sosiaalista eriytymistä on torjuttava monipuolisella rakentamisella. Asuntopolitiikkaa on tehtävä ihmisen ja luonnon ehdoilla. Sen on tuotettava kohtuuhintaista, kestävää ja vähäpäästöistä asumista, jossa myös viheralueet ja lähimetsät kuuluvat kaupunkiympäristöön.

Maakuntakaavassa Pirkanmaan Vasemmistoliitto kiinnittää huomiota koko maakunnan joukkoliikenne- ja ratkaisuihin. Joukkoliikennevälineiden tulisi tulla sitä kattavammiksi, mitä lähemmäksi kaupunkikeskuksia tullaan. Myös liityntäpysäköinneillä edistetään joukkoliikennevälineiden käyttöä.

Pirkanmaalla on varauduttava siihen, että seuraavien vuosikymmenten aikana ilmastonmuutos vaikuttaa yhä vahvemmin alueen turvallisuuteen, huoltovarmuuteen sekä elinkeinoihin. Elävä ja monimuotoinen luonto ympärillämme on myös puskuri, joka pehmentää muutoksen tuomia iskuja. Siitä ei voi luopua.

Pirkanmaan Vasemmistoliitto toivoo, että kaavatyössä osallistetaan suoraan myös ympäristö- ja luontoalan tutkijoita ja/tai tutkimusyksiköitä. Lisäksi kaavatyön etenemistä ja keskeisiä suunnittelukysymyksiä tulisi esitellä maakuntavaltuustolle säännöllisesti jo luonnos- ja ehdotusvaiheessa.

Asiakirjassa on mainittu, että ”Tampereen läntiset väylähankkeet avaavat myös mahdollisuuden uusiin maankäytön avauksiin väylälinjausten lähiympäristössä.” Tämä lause tuntuu olevan ristiriidassa LUMO-tavoitteiden kanssa ja nakertaa sikäli kaavan tavoitteiden uskottavuutta.

Pirkanmaan Vasemmistoliiton mukaan osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa jää epäselväksi, miten Kuhmoisten aluetta käsitellään osana maakuntakaavatyötä.

Pirkanmaan Yrittäjät

Pirkanmaan Yrittäjät huomauttaa, että sitä ei ole kutsuttu vaihemaakuntakaavan ohjausryhmään ja edellyttää, että se kutsutaan mukaan ohjausryhmään sekä muuhun kaavatyöskentelyyn. Kaiken kokoisten ja kaikkien alojen yrittäjien ympäri maakuntaa on voitava tasaveroisesti osallistua vaihemaakuntakaavan valmisteluun.

Pirkanmaan Yrittäjät pitää tärkeänä, että huoltovarmuuteen liittyvä energiantuotanto varmistetaan. Kaavoituksella ei saa estää eikä sulkea pois mahdollisuuksia turvata huoltovarmuuteen liittyvä energiantuotanto tai energiaomavaraisuus.

Huoltovarmuuden takia on mahdollistettava turpeen käytön jatkaminen. Uusiutuvaan energiaan tulee panostaa ja tavoitella alueelle esimerkiksi omia aurinko- ja/tai tuulipuistoja unohtamatta kuitenkin metsähake-energian merkitystä. Biokaasu voi luoda maaseudun yrittäjyydelle uutta myönteistä kehitystä ja kasvun mahdollisuuksia, mutta esimerkiksi puun käytön ja polton rajoittaminen puolestaan kielteistä kehitystä. Energiaomavaraisuuden kasvattamisen lisäksi tulee edistää myös energiatehokkuutta lisääviä ratkaisuja.

Suomessa maanomistuksen osalta yksityisomistuksen suoja alkaa olla heikko. Pirkanmaan Yrittäjät ovat tästä huolissaan. Pirkanmaan Yrittäjät muistuttaa, että kunta ei pärjää, jos siellä ei ole yrityksiä, jotka luovat työpaikkoja ja tuovat verotuloja, joilla palvelut, hyvinvointi ja yhteinen tulevaisuus rahoitetaan.

Puolustusvoimat, 2. logistiikkarykmentti

Puolustusvoimat muistuttaa, että alueidenkäytön suunnittelussa on turvattava maanpuolustuksen, rajaturvallisuuden ja rajavalvonnan, väestösuojelun sekä huoltovarmuuden edellyttämät kehittämistarpeet ja varmistettava, ettei niistä vastaavien tahojen toimintamahdollisuuksia heikennetä (MRL 4a §). Puolustusvoimien toimintamahdollisuudet ja kehittämisedellytykset tulee turvata myös valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden perusteella (terveellinen ja turvallinen elinympäristö).

Puolustusvoimat esittää, että vaihemaakuntakaavassa tehdään tarvittavilta osin päivityksiä puolustusvoimien aluevarausmerkintöihin, melualueisiin ja suojavyöhykkeisiin. Puolustusvoimien alueille mahdollisesti tehtävät kaavamerkinnot on tarpeen käsitellä yhdessä Puolustusvoimien kanssa. Tuulivoima-alueita suunniteltaessa on huomioitava maanpuolustuksen tarpeet.

Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri ry

Luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri pitää vaihemaakuntakaavatyön Energia ja elonkirjo -teemaa erittäin tärkeänä kysymyksenä, johon on löydettävä ratkaisuja. Monimuotoisuuden elpyminen ja ilmastonmuutoksen torjuminen on otettava lähtökohdaksi kaikessa päätöksenteossa. Maankäyttö ja maankäytön suunnitelmat ovat tässä erityisen ratkaisevassa roolissa. Kaavatyössä on pohdittava, kuinka maakuntakaavan ohjauksella tuetaan kehitystä, jossa elinkeinoelämä pääsee vihreään siirtymään mukaan ja kiertotalous sekä puhtaat energiaratkaisut saadaan isompaan rooliin.

Ihmisten hyvinvointia tukevien metsäluontokohteiden tulee olla lähellä asutuskeskuksia. Yhdyskuntarakenteen toimintoihin tulee suuntautua nykyistä enemmän kävellen, pyörällä tai julkisella liikenteellä saavutettaviin palveluihin, jotta asukasluvun lisääntyessä autoliikenne ei lisääny.

Luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piirin mukaan metsäluonnon monimuotoisuuden eteen olisi eniten tehtävää, sillä nykyinen tehometsätalous uhkaa sitä vakavasti. Elinympäristöistä metsäluonnon merkitys on ylivoimaisesti suurinta. Metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamisessa tarvitaan myös suojelualueverkoston vahvistamista, mikä auttaa lisäksi ilmastonmuutokseen sopeutumisessa. Maakuntakaavatyössä tulisi osoittaa riittävästi alueita ekosysteemipalveluiden turvaamiseen ja turvata ihmisten virkistysmahdollisuudet monimuotoisessa lähiluonnossa.

Luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri korostaa, että luontokadon ja ilmastonmuutoksen torjunta on otettava vakavasti ja se on osoitettava maakuntakaavassa alueiden käytön ohjauksella. Metsien

talouskäytön salliva ekosysteemipalveluille merkittävien alueiden varaaminen ei riitä, mikäli monimuotoisuus halutaan saada hupenemisen sijaan elpymään. Maakuntakaavan aluevarauksilla tulisi varmistaa, että kokonaisuudessaan uutta metsäkatoa ei synny ja valtakunnallisten ja kansainvälisten linjausten mukaiset suojelualueprosentit ja niiden tukialueet on mahdollista toteuttaa myös Pirkanmaalla.

Suomen metsäkeskus

Suomen Metsäkeskus toteaa, että maakuntakaavoituksella ei ole tarpeen rajoittaa metsien käyttöä muuten kuin huomioimalla mahdollisesti lakisääteiset suojelukohteet. Maakunnan alueiden käytölle suuntaa antavana vaihemaakuntakaavan ei ole tarpeellista sisältää mitään elinkeinoja rajoittavia elementtejä. Valmistelussa on hyvä huomioida, että Metsälaki jo sinällään turvaa kattavasti metsien monimuotoisuutta.

Suomen Metsäkeskus toivoo, että metsätalousalueet rajataan tulevan vaihemaakuntakaavan ulkopuolelle, jos yhteensovittamisen tarvetta ei ilmene. Vaihemaakuntakaava ei saa aiheuttaa yksityisten maanomistajien elinkeinolle rajoitteita ja tulonmenetyksiä. Maakunnassa metsien ottaminen muuhun maankäyttöön tulee olla mahdollisimman vähäistä mm. metsäkadon vähentämiseksi. Monimuotoisuuteen liittyen Suomen Metsäkeskus esittää, että kaavakarttojen metsätalousalueille ei merkitä luo-merkintöjä tai suojelumääräyksiä.

Mikäli metsätalousalueilla kohdentuu rajoittavia kaavamerkintöjä, niiden vaikutuksia metsään perustuvien elinkeinojen harjoittamiseen tulisi selvittää.

Kaavan aikaansaama infran ja asuinrakentamisen aiheuttama metsäkato tulee minimoida ja syntyneet metsäkadon vaikutukset hiilinielun vähenemiseen kompensoida.

Suunnittelumääräyksissä tulisi korostaa, että maa- ja metsätalouden harjoittaminen sekä maaseutumainen rakentaminen on alueilla sallittua. Kaavamerkinnät eivät saa vaikeuttaa maaseudun elinkeinojen ja usein myös uusiutuvien luonnonvarojen hyödyntämistä.

Ylimaakunnallisten ekologisten yhteyksien osoittaminen vaihemaakuntakaavaan on tarpeetonta. Pienialainen kulkuesteiden poisto on vastaavasti hyvinkin järkevää.

Maakunnan luonnonvaraterminaaliverkoston kehittyminen tulee turvata ja niiden merkitystä korostaa bioenergian varastoinnin ja logistiikan solmukohtina huoltovarmuuden ylläpitoon.

Tuulipuistoalueiden metsien ottaminen muuhun kuin metsätalouden käyttöön tulee olla mahdollisimman vähäistä. Aurinkovoimaloiden sijoittelussa kannattaa huomioida jo olemassa olevien sähkönsiirtolinjojen läheisyys.

Huoltovarmuus tulee ottaa huomioon kaavatyössä.

Suomen riistakeskus

Suomen riistakeskuksen mukaan Pirkanmaan vaihemaakuntakaavan teemat ovat merkityksellisiä myös riistatalouden ja riistaeläinten elinympäristöjen kannalta.

Suomen riistakeskus pitää esitettyä osallistamis- ja arviointisuunnitelmaa kattavana, mutta toivoo, että valmistelun osallisia täydennetään Suomen riistakeskuksella ja riistanhoitoyhdistyksillä. Suomen riistakeskus toivoo, että kansalaisia ja etenkin maanomistajia tulisi aktivoida eri tavoin osallistumaan suunnitteluun ja antamaan palautetta maakuntakaavan valmistelussa.

Traficom

Traficom on kiinnittänyt lausunnossaan huomiota yleisesti osallistumis- ja arviointisuunnitelman kattavuuteen ja erityiskysymyksenä tuulivoimarakentamiseen.

Traficom toteaa, että suunnitelmassa voisi paremmin tuoda esiin, mikä on vaihemaakuntakaavan suunniteltu aikajänne, miltä osin vanha maakuntakaava jää voimaan (mitkä teemat erityisesti) ja millaisia vaikutuksia tämän vaihemaakuntakaavan valmistelulla on muuhun kaavaan ja kaavan tuleviin päivityksiin. Lisäksi Traficom toteaa, että lausunnoilla olevasta suunnitelmasta ei käy ilmi mitä huoltovarmuusasioita kaavassa tullaan käsittelemään ja ovatko kaavassa käsiteltävät huoltovarmuuskysymykset nimenomaan energiasektorin huoltovarmuusasioita.

Tuulivoimarakentamisen vaikutustenarvioinnin osalta Traficom haluaa nostaa esiin, että tuulivoimarakentamista suunniteltaessa tulisi ottaa huomioon myös tuulivoimaloiden vaikutukset radiojärjestelmiin, lentoliikenteeseen sekä. Nämä seikat tulisi huomioida osana kaavan vaikutustenarviointiprosessia ja tarkempia selvityksiä tuulivoimarakentamiseen liittyen. On suositeltavaa, että tuulivoimahankkeesta vastaavat ovat yhteydessä tiedossa oleviin radiojärjestelmien omistajiin lähialueilla (noin 30 kilometriä). Radiopaikannusjärjestelmien ja radiolinkkien käyttäjiä sekä teleoperaattoreita tulisi aina informoida tuulivoimahankkeesta.

Traficom toteaa lisäksi, että tuulivoimalat muodostavat lentoesteitä ja siten niiden vaikutus lentoliikenteeseen ja -turvallisuuteen tulee selvittää. Tuulivoimalat on varustettava lentoestevaloin voimalan kokonaiskorkeuden mukaisesti. Tuulivoimaloille suunniteltavien alueiden osalta suurin sallittu estekorkeus on syytä selvittää maankäytön jatkosuunnittelua varten.

Traficom toteaa lisäksi, että uusien virkistys- ja retkeilyalueiden suunnitteluperiaatteissa ja suosituksissa on hyvä nostaa esiin alueiden saavutettavuus kestävillä kulkumuodoilla.

Vaihemaakuntakaavan jatkovalmisteluihin liittyen Traficom nostaa esille, että LVM on laatinut vuonna 2018 Digitaalisen infrastruktuurin strategian 2025 ja toteaa, että strategia on hyvä ottaa tarpeellisin osin huomioon maakuntakaavan päivityksessä viestintäverkkojen kehittämisen osalta.

Tiivistelmä palautteesta: Yhdistykset ja yritykset

Elinympäristömme puolesta ry

Elinympäristömme puolesta -yhdistyksen mielestä vaihemaakuntakaavassa tulisi olla määräys puolueettomien selvitysten välttämättömyydestä ja vähintään velvoite kunnille hankkia riippumattomien arviointitahojen lausunnot selvitysten oikeellisuudesta tuulienergiarakentamisessa. Kaava-suunnitelmassa tulisi yleisesti arvioida ja perustella, mitkä ovat tuulivoiman vaikutukset kestäväan kehitykseen ja nettohiilipäästöihin sekä hiilinielujen häviäminen rakennuspaikoilla ja siirtolinjoilla. Kunnissa, joille tuulienergia-alueita osoitetaan, tulisi järjestää asukastilaisuuksia ja tiedottaa asukkaita kaavan vaiheista.

Hiljaisten alueiden esittämisen lisäksi vaihemaakuntakaavassa tulisi tuulienergia-alueisiin liittyen määrätä

- suojarajoista asutukseen ja eläintiloihin (1 km /1 MW)
- voimaloille vaade ympäristöluvasta
- että soveltuvat tuulivoima-alueet on määritettävä uudelleen nykyisin suunniteltujen voimaloiden tehoihin ja kokoihin perustuen
- että on tehtävä riittävät vaikutus selvitykset rakennettavan kokoisilla voimaloilla
- että kunnissa on tehtävä laaja ja puolueeton tuulivoimaloiden yhteisvaikutus selvitys
- korvaukset asukkaille
- ettei voimaloita sijoiteta hiljaisten alueiden, kansallispuistojen tai matkailualueiden läheisyyteen
- alueet, jotka eivät sovellu tuulienergiarakentamiseen
- 10 km etäisyys asutukseen
- että alueille tulisi laatia ennen osoittamista maisema-analyysi ja YVA
- tarvittavat sähkönsiirtoreitit

Koillis-Satakunnan Sähkö Oy ja Sähkö-Virkeät Oy

Sähkö-Virkeät Oy pyytää huomioimaan maakuntakaavoituksessa, että yhtiö varautuu laajentamaan ja kehittämään alueverkkoaan, ja että uusiutuvan energian tuotanto Pirkanmaalla edellyttää myös kantaverkon kehittämistä. Mikäli maakuntakaavaan sisällytetään uusiutuvan energian tuotantoalueita, tulee sähkön siirtoyhteydet huomioida mahdollisina johtoreittivarauksina. Sähkö-Virkeiden alueverkon mahdollinen laajentaminen ja liittäminen läntiseen kantaverkkoon parantaisi huoltovarmuutta Pohjois-Pirkanmaalla.

Kovesjärven kiinteistönomistajat ja kesäasukkaat

Kovesjärven kiinteistönomistajat ja kesäasukkaat kokevat, että Parkanon Takakangas-Pihlajaharjun hankevalmistelu ei ole noudattanut avoimuuden ja osallistavuuden periaatteita, ja että vastaavissa prosesseissa ja tiedonkulussa yleisesti on korjaamisen varaa. Saatu palaute eri vaiheista tulisi myös koota ja kommentoida.

Palautteen antajien mielestä tulisi harkita, mitä reunaehtoja hankkeissa ennen vaihekaavan vahvistumista suositellaan sovellettavaksi ja millaisia kriteereitä vaikutusarvioinnissa suositellaan noudattamaan, kun uutta tuulivoimarakentamista toteutetaan maakuntakaavan 2040 asettamin ehdoin. Huolta aiheuttaa, että selvityksissä ei arvoteta asumisviihtyvyyteen, virkistykseen, eläimistöön ja ympäristöön kohdistuvia haittoja. Maakunnan tulisi selkeästi osoittaa, että tuulivoimakaa-voitukseen sisältyy harkintavaltaa, jota kunnan päätöksentekijät käyttävät päättäessään yleiskaa- van toteuttamisesta.

Selvitteissä esiintyvät erilaiset alueiden nimet ja taustamateriaalien esitystapa, karttojen epäselvyys ja numerointi koetaan haasteellisiksi; tulisi olla selkeää, mihin kuntaan, kylään ja karttanimistön alueelle hanke sijoittuu.

Palautteen antajat kokevat, että energiantuotannon eri muotoja tulisi edistää maakunnassa tasapuolisesti. Vetovoimaisina säilyneiden arvokkaiden luonto-, vapaa-ajan ja retkialueiden heikentämistä ei tule sallia.

Suosittu luontokohteet -kyselyä ei pidetä onnistuneena, sillä rakkaita ja varjeltavia, lähiympäristöön tai saavutettaviin paikkoihin liittyviä kohteita ei haluta saattaa julkisuuteen.

Tuulivoiman hyväksyttävyyden parantamiseksi palautteen antajat vaativat, että minimietäisyyksiä kasvatetaan vakituisen asutuksen osalta kolmeen ja rantakaavoilla ohjattujen vapaa-ajan rakennusten osalta viiteen kilometriin. Myös suojelu- ja pohjavesialueet tulee rajata riittävän kauas. Sijoituspaikat tulisi valita siten, että näkyvyyttä ja merkittävyyttä pystytään avoimille alueille rajoittamaan etäisyyksiä kasvattamalla ja maastonmuodot ja peitteisyys muodostavat aidosti suojaa.

Kuljun Asemakylän omakotiyhdistys

Asemakylän omakotiyhdistys katsoo, että ratapihan siirto olisi ratkaisu, jonka ei haluta toteutuvan. Ratapihan rakentamiseen lähelle tiivistä rauhallista asuinalueita sisältyy valtavat turvallisuusriskit. Yhdistys vastustaa oikoradan, ratapihan ja Puskiaisten oikaisun toteutusta. Kuljun Asemakylässä on pitkään vastustettu 10-vuotista murskaamohanketta, jonka korkein oikeus hylkäsi. Yhdistyksen mukaan samoja perusteita voidaan soveltaa myös näihin muihin hankkeisiin.

Pirkkalan ympäristöyhdistys ry

Pirkkalan ympäristöyhdistyksen mukaan luontokato ja ilmastonmuutos ovat Pirkanmaan lähiaikojen suurimmat haasteet. Elinkeinotoiminta ja lisääntyvä väkimäärä aiheuttavat maankäytöllisiä paineita erityisesti Tampereen kaupunkiseudulla.

Maankäyttö tulee ohjata alueille, jotka ovat luontoarvojen puitteissa menetettyjä. Monimuotoisuuden säilymiseksi luontoalueet tulee pitää mahdollisimman laajoina ja yhtenäisinä, pirstaloitumista ja viheryhteyksien heikentämistä kapeiksi käytäviksi tulee estää.

Ihmisten kaipaama virkistyskäyttö tulee olla mahdollista. Rakentamatonta luontoa tulee olla kaikkien päivittäin saavutettavissa kävely- tai pyörämatkan päässä. Luontoa tulee varjella myös kaupungeissa.

Pohjois-Parkanon kyläseura

Pohjois-Parkanon kyläseura toteaa, että maakuntakaavan päivitystarve on havaittu nopeasti edellisen kaavan valmistumisen jälkeen. Maakuntakaavoituksen rooli on kuitenkin osin jäänyt epäselväksi ja rajauksiltaan usein suuntaa antavaksi. Nähdään, että kuntalaisten on ollut vaikea vaikuttaa ja saada tietoa eri toimijoiden valmistelemista asioista.

OASiin ei ole liitetty selkeästi ja löydettävästi luonnon monimuotoisuus selvityksiä. Myös tiedon päivitys tulisi tehdä avoimesti ja laajasti. Sidosta Pirkanmaan LUMO-ohjelman ja vaihemaakunta-kaavatyön välillä tulisi selkeyttää. Luonnon monimuotoisuus ja alueiden kestävyys tulee huomioida. Maakuntatason suunnitelmien tulee hyödyntää tietoa laajasti sekä tieteen että paikallistuntemuksen kautta.

Luonnon sekä metsien pirstaloitumisen ehkäiseminen tulee olla keskiössä. Monimuotoisten luontoalueiden ja ekologisten käytävien tulee säilyä ja niitä tulee vahvistaa erityisesti Pirkanmaan pohjois- ja luoteisosissa kohti Pohjanmaan erämaisia alueita. Luontomatko- ja Geopark-alueiden arvot tulee huomioida, kuten myös Natura-alueiden, soidensuojelun, vanhojen metsien, kangas- ja harjualueiden sekä pohjavesialueiden osalta arviointi tulee tehdä kestävästi pilkkomatta olemassa olevia yhtenäisiä luontoalueita.

Vaikka kaavan aiheet nähdään osuvasti valikoiduiksi, nähdään ne suppeasti esitetyiksi. Kyläseura toivoo laajempaa tiedotusta ja arvioinnin avaamista eri osa-alueiden osalta selkeämmin sekä jo tehtyjen selvitysten tuomista varhaisessa vaiheessa arvioitavaksi.

Energiatuotannon ollessa toimintaa, jolla on vaikutuksia yli sukupolvien, rajaukset ja vastuut jälkihoidosta olisi seuran mukaan hyvä sitoa yhteen maakuntatasolla. Maakuntakaavavalmistelussa

usein viitataan ympäristöministeriön ohjaavaan rooliin, mutta ministeriöllä ei ole ohjeita kaikkeen toimintaan. Kuntien rooli nähdään merkittävänä.

OASista tulisi selvittää, millaisilla mittareilla ja mitä turvetuotantoalueita arvioidaan. Turpeen käyttöä ja ympäristövaikutusten arviointia maakunnan reuna-alueiden luontoon ja vesistöihin tulisi avata. Mitkä tulevat olemaan valtion, maakuntien ja kuntien roolit ja vastuut alueiden jälkikäytön ohjaamisessa ja hoidossa? Tulisi myös ilmetä, millä alueilla ja mittareilla tuulivoiman vaikutuksia arvioidaan. Tuotanto on mahdollistettava käyttöpaikkojen läheisyydessä. Maakunnan reuna-alueilla tulee antaa arvoa luonnonvarojen lisäksi myös monimuotoisuudelle ja ekologiselle kestäväydelle.

Aurinkoenergia sekä sähkön säästäminen ja energiatehokkuus tulisi huomioida. Uusia ratkaisuja on haettava myös biotaloudesta.

OASissa tulee avata, millä mittareilla ja kriteereillä MRL:n mukaiset vaikutusarviot tehdään ja mitä kohteita arviointi koskee.

Maakuntakaavatyön ohjauksessa tulee kaikkia alueita kohdella yhdenvertaisesti ja arvioinnit suorittaa samoilla kriteereillä ja samassa laajuudessa niin, että prosessin eteneminen on avointa ja selkeää kaikissa vaiheissa. Kaavoituksen vaikutukset ovat eri alueilla erilaiset, joten myös palaute tulee huomioida aluekohtaisesti. Tavoiteaikataulu asettaa haasteita kuulla myös alueiden asukkaita ja yhteisöjä laajemmin, mihin toivotaan kiinnitettävän huomiota.

Ylä-Satakunnan ympäristöyhdistys ry

Ylä-Satakunnan ympäristöyhdistys ry kiittää maakunnan liittoa osallistamiseen kannustavasta tiedottamisesta. Vaihemaakuntakaavatyön keskeiset tavoitteet koskettavat erityisesti luoteisen ja pohjoisen Pirkanmaan aluetta.

Energia

Energiakysymyksiä ja luonnon monimuotoisuutta tulee tarkastella rinnakkain.

Tuulivoima-aluevarausten kohdalla on syytä selvittää, etteivät ne vaikuta kielteisesti Euroopan komission päätöksellä (22.6.2022) ennallistamisen kohteiksi valikoituviin alueisiin.

Vaihemaakuntakaavassa tulisi käsitellä vaihtoehtoisia energialähteitä, lämmöntalteenottoa ja liikennepolttoaineiden vaihtoehtoja. Myös energian säästämiseen tähtäviä toimia pitäisi tuoda esille.

Yhdistyksen mukaan maakuntakaava 2040 ei ole ajantasainen tuulivoiman osalta, mikä on vaikeuttanut hankevaikutusten arviointia ja vertailtavuutta. Maakuntakaavan tuulivoimaselvityksissä on alueiden tunnistamiseen liittyviä epäselvyyksiä, jotka ovat vaikeuttaneet materiaalien löytämistä.

Natura- ja muut suojelualueet suojavyöhykkeineen on rajattava tuulivoima-alueiden ulkopuolelle. Merkittävät luonnonmaisema-alueet, paikalliset luonnonarvoalueet, virkistyskohteet sekä retkeilyreitit ja erityiskohteet kuten Geopark, tulee säästää riittävin suojaetäisyyksin. Petolintujen ja metsäkanalintujen reviirit ja häiriöalttius pesimisaikaan pitää huomioida. IBAN- ja MAALI-alueet tulee rajata tuulivoimarakentamisen ulkopuolelle myös sähkönsiirtoverkon osalta. Sijoittelussa tulee huomioida avoimien alueiden sietokyky ja herkkyys muutokselle ja rajata päällekkäisten vaikutusten syntyminen. Aiemmasta kaavasta luontovaikutussuista poistettuja tuulivoima-alueita ei tule nostaa uudelleen arvioitaviksi. YVA-kynnyksen ylittäneet, jo käynnissä olevat tuulivoimalat tulee merkitä vaihemaakuntakaavaan.

Maakuntakaavan energia-aluevaraukset edellyttävät ennakoivaa ja riittävän laajaa vaikutusarvioinnin laadintaa. Linnustovaikutusten arvioinnissa tulee huomioida, että arktisten hanhien massamuuton reitit ovat muuttumassa luoteis- ja pohjois-Pirkanmaalla. Vaikutusten arvioinnissa tulee huomioida myös metsäpeuraistutukset ja susilaumojen reviirit. Maakunnan vaikutusarviointiin liittyvien selvitysten tulee olla yhteismitallisia ja niiden tulee sisältyä samoihin asiakirjoihin.

Yhdistys pitää arviointivirheenä sitä, että luoteisten ja pohjoisten kuntien kaikille avoimille vesialueille saattaisi jatkossa näkyä korkeita tuulivoima-alueita maakunnan aluevarausten toteutuessa. Tällä olisi aluetaloutta heikentävä vaikutus.

Ilmastotavoitteet ja sopeutuminen

Pirkanmaalla tulee luopua turpeen käytöstä, ennallistaa ojitettuja alueita, vähentää vesistöjen valuma-alueiden päästöjä, osoittaa entisiä turvetuotantoalueita maaurinkovoimalle ja kaistaviljelykäyttöön, ottaa turvepeltoja nurmiviljelyyn biokaasun raaka-aineeksi. Kuivike- ja kasvuturvetta korvaavien tuotteiden kehitystä tulisi tukea.

Luonto

Maakunnallisesti on tärkeää huolehtia yhtenäisten metsämannerten säilymisestä ja

kansallispuistoverkon vahvistamisesta. Monimuotoista ja maisemallisesti rikasta metsä- ja virkistysalueverkostoa täytyy säilyttää asutuksen lähialueilla.

Soidensuojelun parantamisessa päämääränä tulee olla kytkeytynyt ja eri suoluontotyyppisiä edustava suojelualueverkosto. Kehittämisperiaatemerkinnöillä voitaisiin edistää suoluonnon tilaa esimerkiksi nykyisten soidensuojelualueiden ulkopuolisilla alueilla, eri luontotyyppiryhmien vaihtumisvyöhykkeillä sekä ojittamattomilla korpi- ja rämelaikuilla.

Metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamisessa tarvitaan suojelualueverkoston tavoitteellista ja kunnianhimoista vahvistamista. Suometsissä tulee lisätä ekologisesti tärkeitä rakennepiirteitä.

Suojelun piiriin tulee päätyä vanhoja metsiä, sekä muitakin luontoarvoiltaan merkittäviä metsäalueita. Talousmetsien käytön ohjaaminen kestävämpään suuntaan saattaisi olla kehittämismerkintöjen avulla mahdollista.

Yhdistys pitää ongelmallisena ihmisten arvokkaana kokemien luontoalueiden verkkokyselykartoituksen painoarvoa maakunnallisen maankäytön suunnittelun välineenä.-Maankäytön alueellinen suunnittelu ei voi perustua aktiviteettiin mielipidekartoitusten yhteydessä.

Yhdistyksen mukaan maakuntakaavan 2040 taustaselvitys Pirkanmaan ekosysteemipalveluista ei ole tavoittanut eikä tullut ymmärretyksi syvällisellä tasolla. Yhdistys toivoo, että vaihemaakunta-kaavassa kehittämisperiaatemerkinnot voisivat toimia kehityksen suuntaajina. Yhdistys pitää kiinni suojelumerkintöjen, luonnon ydinalueiden, monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden, luonnonperintöarvoja sisältävien, ja erityisesti hiljaisten ja pimeiden alueiden merkitsemisen välttämättömyydestä. Pirkanmaan Lumo- ohjelman toimenpiteiden edistäminen voisi saada konkreettista vetoapua kehittämismerkinnöistä ja hyvästä maakuntakartta-aineistosta.

Vesi

Yhdistys katsoo, että vesienhoidon kartta-aineistot tulisi huomioida kehittämismerkinnöissä ja kaavamääräystasolla. Pohjaveden pilaamiskielto pohjavesien muodostumisalueilla tulee näkyä, samoin kuin mahdolliset pohjavesiesiintymät ja kartoitetut lähteiköt.

Muut aiheet

Yhdistys osallistuu mielellään valmistelemaan työryhmätyöskentelyyn, ja toivoo prosessin säilyvän avoimena ja osallistavana.

Tiivistelmä palautteesta: Yksityishenkilöt

Yksityishenkilöiden antama palaute on käyty yksityiskohtaisesti läpi, vaikka keskeiset sisällöt esitelläänkin seuraavassa yleisesti teemakohtaisesti luokiteltuna. Yksityishenkilöiden antamassa palautteessa toistuvat paljolti samat teemat, joita on koostettu alla kokonaisuudeksi. Teemakohtainen koonti myös varmistaa, ettei yksittäisen vastaajan henkilöllisyyttä voi tunnistaa tiivistelmästä.

Elonkirjo

Yksityishenkilöiden palautteista nähdään hyvänä ja tärkeänä, että juuri nämä elonkirjon ja energian teemat ovat valikoituneet tarkasteltaviksi vaihemaakuntakaavatyössä. Mielenpitoisissa elonkirjon osalta korostuvat Pirkanmaan LUMO-ohjelman huomioinnin tärkeys sekä riittävien luonnonmukaisen viher- ja virkistysympäristöjen turvaaminen sekä lähiympäristössä että kauempana asu-mattomilla seuduilla.

Palautteen perusteella luonnonalueet halutaan säilyttää laajoina ja yhtenäisinä, ja niitä tulisi tarkastella ilmastonmuutoksen hillinnän ja sopeutumisen näkökulmasta. Myös hiljaiset ja pimeät alueet koetaan katoavana luonnonvarana, joiden säilymistä tulisi ohjata maakuntakaavalla.

Luonto ja luonnonmukaiset ympäristöt koetaan tärkeinä sekä yleisellä tasolla ihmisten ja eläin- ja kasvilajiston, mutta myös lähiasukkaiden hyvinvoinnin, terveyden ja tulevaisuuden kannalta. Maakuntakaava nähdään välineenä myös luontosuhteen rakentumiseen. Palautteenantajien mielestä kaavalla voitaisiin nykyistä vahvemmin myös ohjata ja rajoittaa ympäristölle haitallisia toimia sekä toisaalta osoittaa alueita, joilla biodiversiteettiä tulisi lisätä. Tätä tulisi peilata myös tulevan EU:n asettaman ennallistamisvelvoitteen näkökulmasta.

Nykyisiä maankäytön varauksia haluttaisiin tarkasteltavan nykytiedon valossa luonnonarvojen kannalta ja suunnata rakentamista vaativia toimintoja alueille, joilla arvot on jo menetetty. Useassa palautteessa koettiin ristiriitaisena, että tavoitellaan sekä tuulienergiarakentamista että biodiversiteetin ja yhtenäisten luonnonalueiden turvaamista.

Palautteissa yksilöitiin koko maakuntaa ja kaupunkiseutua käsittelevien huomioiden lisäksi biodiversiteetin ja luonnonalueiden kehittämistarpeita erityisesti, Lempäälään, Pirkkalaan, Ylöjärvelle, Seitsemisen ja Helvetinjärven alueelle sekä Pyhäjärven ympäristöön.

Energia

Valtaosa energiateemaan liittyvistä palautteista käsittelee tuulienergiaa ja siihen liittyvää sähkönsiirtoa. Vaikka uusiutuvat energiamuodot nähdään yleisesti kannatettavana, useammassa kannanotossa tuodaan esille vaatimus tiettyjen, tällä hetkellä maakuntakaavassa osoitettujen tai

hankekehityksessä olevien alueiden osoittamatta jättämisestä tulevassa vaihemaakuntakaavassa. Toisaalta myös ehdotetaan omien kiinteistöjen liittämistä alustavasti tunnistettuun potentiaaliin tuotantoalueeseen.

Aluekohtaista palautetta on annettu Ikaalisten, Oriveden, Ruoveden ja Virtain tuulienergia-alueita koskien. Useammassa palautteessa myös todetaan, ettei energiatuotantoa tule sijoittaa Seitsemisen ja Helvetinjärven alueiden läheisyyteen tai alueille, joista voimalat näkyvät järville, rannoille tai arvokkaille maisema-alueille. Myös esitetään näkemyksiä vähimmäisetäisyyksistä erityisesti asutukseen. Toisaalta myös ehdotetaan voimaloiden sijoittamista lähemmäs rakentuneita alueita, jolloin vältetään yhtenäisten luonnonympäristöjen pirstoutumista.

Palautteenantajat haluaisivat myös kehittää tuulienergiarakentamiseen liittyvää lainsäädäntöä, maakuntakaavoituksen taustaselvitysten tarkkuustasoa, hankeprosessien läpinäkyvyyttä sekä muun muassa kunnallista päätöksentekoa ja tiedonkulkua. On ehdotettu, että seudullisesti merkittävien tuulienergia-alueiden määrittelyssä käytettäisiin erilaisia voimalamääriä riippuen siitä, kuinka lähelle esimerkiksi maisema- tai luonnonarvoalueita nämä sijoittuvat.

Palautteissa tuodaan esille myös muiden sähkön- ja energiantuotantomuotojen kehittämisen ja huomioimisen tarve. Esimerkiksi pienydinvoimaa, biokaasutuotantoa ja siihen liittyvää kiertotaloutta sekä aurinkoenergiaa tulisi tarkastella osana energiakokonaisuutta.

Osallistuminen ja muut huomiot

Osassa palautteista kerrotaan, että tieto osallistumismahdollisuudesta OASin kommentointiin ei ole saavuttanut ja siitä ei ole tiedotettu kaikilta osin vaaditulla tavalla. Myös nostetaan esille, että naapurimaakuntienkin asukkaat kuuluvat erityisesti tuulienergiiaan liittyen kaavan vaikutusalueelle ja heille on myös annettava mahdollisuus osallistua kaavan laadintaan.

Palautteessa koetaan, että Pirkanmaan liiton sivuilta on vaikeaa löytää vaihemaakuntakaavoitukseen liittyvää tietoa. OASissa tulisi avata tarkemmin aktiivisen vuorovaikutuksen järjestämistä ja muun muassa kertoa, missä kunnissa tullaan järjestämään yleisötilaisuuksia. Myös toivotaan etäosallistumismahdollisuutta ja tilaisuuksia ainakin niihin kuntiin, joihin mahdolliset tuulienergia-alueet sijoittuisivat.

Elonkirjon ja energian teemojen lisäksi halutaan päivitettäväksi valtakunnalliset maisema-alueet vastaamaan vuoden 2021 inventoinnin tulosta.

Myös haluttaisiin, että hulevesien pidättäminen huomioitaisiin maakuntakaavassa valuma-alueittain ja lähiruokatuotantoa ja maatalouden sivuvirtoja energia- ja ravinnelähteenä tarkasteltaisiin yhtenä kehittämiskohteena.